

L'ESGLÉSIA, AMB CÀRITAS AL CAPDAVANT, CLAMA PEL TREBALL DECENT

P 4-6

Treballadors vulnerables

Recorregut pel nou espai museístic «Santa Maria de Vallbona; el monacat femení»

Editorial

Església per al treball digne

Quan en alguns sectors de l'Església parlem de món obrer sorgeix la veu que diu que aquesta és una categoria depassada. No és així: el món obrer continua existint; encara que adopti altres rostres, les dificultats que travessa persisteixen. El sacerdot belga Joseph Cardijn (1882-1967), que va treballar tant pel compromís social de l'Església en el món obrer a començaments del segle XX, sostenia que un treballador val més que tot l'or del món, un valor que Déu mateix li ha concedit. El bisbe Joan Carrera, que l'admirava, deia que Cardijn en el seu temps escandalitzava el seu entorn eclesial, perquè «anava a trobar els joves del carrer i els proposava directament de transformar la seva vida segons l'Evangelí. Així va suscitar apòstols» (*Ara mateix*, 2002).

Avui el cardenal Joseph Cardijn està en procés de beatificació. El papa Francesc afirma que «la persona floreix en el treball, realitza la seva vida, és la forma comuna de cooperar amb Déu en la perfecció de la creació». No obstant això, actualment hi ha al nostre país indicatius que mostren la preocupant precarietat de les condicions laborals: la taxa d'atur continua sent molt elevada per a un país industrialitzat i desenvolupat, l'elevada temporalitat i alhora, l'escassa durada en els contractes, fan que Espanya es trobi entre els deu països amb els pitjors indicadors de qualitat d'una ocupació que proporcionï suficients hores de treball remunerat i uns ingressos adients. La precarietat laboral provoca que apareguin altres tipus d'exclusions socials (sani-

tària, educativa, política, cultural, identitària...) i, en conseqüència, un augment de la pobresa. En aquest sentit, fem nostres les conclusions de l'Informe de la Taula del Tercer Sector: *Ocupació de qualitat: resposta al fenomen dels treballadors pobres*. El director del departament de Pastoral Obrera de la CEE, Juan Fernández de la Cueva, en una entrevista en aquest número que teniu a les mans, opina que «si la dimensió social de la fe ocupés la importància que mereix en la dimensió litúrgica o catequètica i s'entrecruessin entre si, el treball no es valoraria com un apèndix en la moral de l'Església». Celebrem iniciatives com la d'Església pel Treball Decent i fem vots perquè la pastoral obrera, la sensibilitat per les condicions del treball i la denúncia i la proposta, com recentment ha fet Càritas diocesana de Barcelona, siguin més presents en les nostres comunitats.

La redacció us proposa

Cent anys de casals
Una exposició commemora aquest aniversari de l'educació en el lleure
P 9

Un salesià, arquebisbe de Rabat
Cristóbal López torna al Marroc amb il·lusió i ganes d'aportar
P 12

Analitzem la «Veritatis gaudium»
Nova constitució apostòlica sobre les universitats i facultats eclesiaístiques
P 10-11

Els escolapis i el proper Sinode
Grups de treball de joves i agents de pastoral fan sentir la seva veu
P 16-17

Un nou llindar

Sebastià Taltavull Anglada
Bisbe de Mallorca

Per una Església de mans unides i de caritat

La Paraula de Déu il·lumina moltes situacions d'actualitat, sovint enfocades per la desigualtat i la marginació social. Quelcom deplorable quan presenciem amb dolor la desesperació dels qui moren travessant el mar fugint de la fam i la violència. Jesús es defineix amb tota claredat a favor dels marginats i manifesta davant del poble les seves preferències. La salut de les persones i la seva integració social constitueixen un dels objectius de la seva actuació i es posa en evidència de quina part està Déu. Ho veiem en Jesús. Per a ell no n'hi ha prou d'apropar-se a la gent, tot i que tothom reconegui el bé que se'ls fa, sinó que vol que arribin a comprendre que Déu és Amor, acollir la Bona Nova del Regne que proclama i que ha vingut a inaugurar amb els seus signes, entre els quals hi ha la curació i la integració social. Per això, diu: «El Regne de Déu ja és enmig vostre» (Lc 17,21). Vet aquí la novetat que els cristians humilment hem d'aportar a tot gest humà d'atenció solidària i d'acció social envers els més necessitats. Treballar per una Església de «Mans Unides» ajudant en projectes concrets, és una de les accions a les quals no podem renunciar perquè és treballar a favor de l'educació, de la sanitat, de la promoció humana d'amplis sectors socials on la injustícia, la violència, la malaltia i la fam estan colpejant més fortament els més pobres. Al mateix temps, una Església de la «Càritas», màxima expressió de compromís evangèlic, ens pot ajudar a entrar en la Quaresma per fer d'ella, amb la intensificació de la pregària i l'austeritat del dejuni, un itinerari de santificació, de salut personal i de transformació social. Fem-ho realitat aquí i en qualsevol altre indret on veiem necessitat d'ajuda. Demanem la intercessió de la Mare de Déu, avui en el seu dia de festa a Lourdes i Jornada dedicada als Malalts, ella que en el seu santuari i arreu els acull i ajuda amb la presència sacramental de Jesús a cercar la salut, tota una joiosa paràbola de curació física i espiritual.

Feines precàries, vides devastades

Càritas diocesana de Barcelona proposa un nou model laboral de relacions triangulars amb visió social

Joan Andreu Parra

Fotos: Mingo Venero, Càritas diocesana de Barcelona

«Si no avancen els que estan pitjor, per molt que les dades agregades estiguin millorant, no podem afirmar que l'economia vagi a millor.» El Fòrum creient de pensament eticoeconòmic proposa un canvi de mirada a l'hora de mesurar el progrés de les societats, passant de fixar-se en la millora dels indicadors agregats (PIB, dades d'ocupació...) a posar l'atenció en allò que està passant amb els més desfavorits. I a Càritas ho tenen clar: «Estem sortint de la crisi per la porta del darrere», va dir el director de Càritas diocesana de Barcelona, Salvador Busquets, en la presentació de l'informe *Vides precàries. Quan la precarietat laboral ho envaeix tot*, el 24 de gener passat.

Per tant, si bé és cert que els indicadors macroeconòmics estan millorant, Càritas demana que posem la lupa sobre aquestes dades per descobrir una realitat silenciada: la taxa d'atur continua sent molt elevada per a un país industrialitzat i desenvolupat (un 12,5% a Catalunya, un 30,3% de joves, un 50% són aturats de llarga durada) i, a més, hi ha una elevada temporalitat i escassa durada en els contractes (el 91% dels contractes del novembre passat eren temporals i el 26% eren de set dies o menys). De fet, l'informe dels Estudis Econòmics de l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) del març del 2017 estira les orelles a Espanya i la situa entre els deu països amb els pitjors indicadors de qualitat de l'ocupació.

Això està fent consolidar d'una banda un gruix de treballadors que viuen per sota del llindar de la pobresa (salari inferior a 837 € al mes) —són els anomenats treballadors pobres—, el 12% a Catalunya, principalment dones, joves i persones d'origen estranger. I, d'altra banda, els sistemes de protecció social per a les persones aturades s'afebleixen (el 2007 la taxa de cobertura era del 71% i ha passat al 56% el 2017).

Ha arribat, per tant, el moment que la societat s'adoni que la precarietat laboral és un problema social i també de salut: «El debat de l'ocupació de qualitat és urgent i cal situar-lo al centre de les polítiques públiques, atès que les mesures de foment de l'ocupació realitzades, fins ara, han servit només per combatre les taxes d'atur, però no per generar ocupació neta ni per oferir un treball decent, que permeti a les persones viure dignament i fugir del cercle de temporalitat, parcialitat i baixos salaris», sosté la Taula del Tercer Sector Social al seu informe *Ocupació de qualitat*:

Càritas proposa als serveis públics d'ocupació que puguin fer el mateix que en el seu programa Feina amb Cor per estabilitzar trajectòries laborals i posar fi a la precarietat.

resposta al fenomen dels treballadors pobres.

Precarietat encarnada

L'informe mencionat de Càritas fa un esforç per visibilitzar la duresa i la injustícia de les situacions de precarietat laboral que viuen persones concretes en incorporar els testimonis i les conclusions de quatre grups de discussió amb 35 persones ateses per l'entitat. «He treballat de cambra d'hoteles on has de fer 10-12 minuts per habitació, que ha de quedar perfecta per a l'arribada del nou turista, i paguen 2,50 € l'hora. També he netejat oficines, fruiteries, restaurants... a 5 € l'hora. Comprendran que és molt fort per subsistir, per poder continuar amb la vida aquí quan estàs tan sol», explica Clara Inés Penagos, de Colòmbia, que porta dotze anys a Catalunya i busca feina com a conserge.

Clara Inés és el clar exponent dels canvis que ha patit el mercat laboral i les trajectòries laborals com a realitat estable. Aquesta treballadora té experiència en encadenar contractes de dies i fins i tot d'hores, amb un sou molt precari. «El procés de contracció del mercat laboral i les diferents reformes han acabat per dinamitar l'antic model laboral basat en l'estabilitat de les relacions productives, i l'han substituït per un sistema molt flexible que busca l'optimització dels recursos, l'augment de la producció i el consum a gran escala de béns com a principal prioritat, sense tenir en compte els

SALVADOR BUSQUETS

«Estem sortint de la crisi per la porta del darrere»

TAULA DEL TERCER SECTOR SOCIAL

«El debat de l'ocupació de qualitat és urgent i cal situar-lo al centre de les polítiques públiques»

DANY PÉREZ

«La major dificultat que tinc és la meva edat. No s'em permet demostrar els coneixements que tinc»

perjudicis que puguin tenir per al conjunt de la societat», observa la Taula del Tercer Sector Social.

«La meua feina és ara aconseguir una feina. La major dificultat que tinc és la meua edat. No s'em permet demostrar els coneixements que tinc. Doneu-me l'oportunitat de treballar i a tots els que estan com jo. Estem a la recta final, necessitem una oportunitat. Vull ser un treballador, res més», reclama Dany Pérez, de l'Uruguai, 58 anys, en situació d'atur de llarga durada i que busca feina com a auxiliar de manteniment. En aquest cas, s'observa com l'anomenat «contracte social» s'ha desvirtuat totalment: ara ja no són els ocupadors qui ajuden a adquirir les competències necessàries, sinó que es fa recaure l'ocupabilitat sobre l'individu i les seves actituds i, per tant, se'l culpabilitza. De fet, l'OIT (Organització Internacional del Treball) apunta que el treball precari és «un mitjà utilitzat pels ocupadors per traslladar els riscos i les responsabilitats als treballadors».

Església pel treball decent

«Els pobres... apareixen en molts casos com a resultat de la violació del treball humà; bé sigui per l'atur o pel menyspreu del treball i els seus drets... L'Església està vivament compromesa en aquesta causa, perquè la considera com la seva missió, el seu servei, com la verificació de la seva fidelitat a Crist, per poder ser veritablement l'Església dels pobres» (*Laborem exercens*, 8).

«Repensar l'objectiu econòmic» des d'una òptica cristiana

«El principal objectiu econòmic de la nostra societat és el creixement econòmic.» La constatació del culte al creixement que observa el Fòrum creient de pensament ètico-econòmic és el punt de partida per proposar un canvi de paradigma: «Posar al centre del debat econòmic la persona suposa plantejar-se si la direcció que té l'economia és l'adequada i no considerar-la com inamovible o indiscutible», sosté aquest col·lectiu de dotze persones (economistes, filòsofs, politòlegs...) preocupats per l'economia i l'ètica que, a més, són creients i que acaba de publicar el document «Repensar l'objectiu econòmic».

El punt de partida d'aquest col·lectiu, promogut per Funderètica i amb la col·laboració de la Fundació Foessa, són diversos principis d'arrel cristiana: el destí universal dels béns i la cura de la creació (que ja apareixen al primer capítol del Gènesi), el bé comú i l'opció preferencial pels més pobres. D'entrada, recorden que el PIB «és una unitat de mesura que no sorgeix de mesurar el nivell de benestar de les persones o de la societat, sinó tan sols el valor monetari de la producció d'un país en un any», que «no té en compte les desigualtats» i «no descompta les pèrdues de valor ja sigui per la depreciació dels béns que tenim o per la desaparició de recursos naturals».

En el document hi ha una molt seriosa deconstrucció i qüestionament del concepte *creixement econòmic* i recorden que «tenir-ne més només té sentit si s'aconsegueix que tothom tingui el suficient per viure i si això es fa respectant i tenint cura de la creació». En aquest sentit, la proposta es concreta en el fet que l'objectiu econòmic a perseguir «no ha de centrar-se tant en l'increment de la quantitat produïda com a garantir que totes les persones tinguin uns ingressos mínims dignes. Seria passar de "tenir-ne més entre tots" a "que tothom en tingui almenys el suficient"». El document pot consultar-se en línia a <http://funderetica.org/el-crecimient-no-puede-con-la-desigualdad/>.

Segons Càritas, el treball és la principal font de reconeixement social i personal i, per tant, caure en la precarietat és fer-se invisible per a la resta de la societat.

Sant Joan Pau II és un dels exemples de la importància que l'Església ha donat al treball, «com a lloc de desenvolupament integral de la persona i un element veritable de participació social», recorda Càritas.

Les idees clau de la Doctrina Social de l'Església i la veu alta i clara del papa Francesc respecte la prioritat de treball per sobre del capital, els béns i la tècnica; garantir el dret al treball en condicions decents, i l'evangeli del treball, entès com a dimensió espiritual i com a defensa i promoció de la vida.

«La vigència de la dimensió social de la fe és la porta oberta per realitzar l'evangelització del món obrer en la seva situació de sotmetiment al domini del capital financer amb les seves

JUAN FERNÁNDEZ DE LA CUEVA

«El món obrer, en la seva situació de sotmetiment al domini del capital financer, forma part del món dels pobres»

característiques: una de les quals és que forma part del món dels pobres», indica el director del departament de Pastoral Obrera de la Conferència Episcopal Espanyola, Juan Fernández de la Cueva.

L'empresa com a institució social

Per a la Taula del Tercer Sector és necessari «pensar el mercat de treball com una institució social i no merament com una institució econòmica, necessàriament normativitzat des d'un Estat que sigui mediador entre les orientacions empresarials i els treballadors. L'empresa, institució central del mercat de treball, no pot continuar actuant com una "màquina de vulnerabilitzar"», afirmen.

Per la seva banda, Càritas diocesana de Barcelona agrupa les propostes de solucions en tres blocs. Reforma i acompanyament que consistiria a incrementar el Salari Mínim Interprofessional als 1.000 € i en una nova reforma laboral que combini les necessitats de les empreses i els drets dels treballadors; millorar les prestacions (atur, desplegament complet de la Renda Garantida de Ciutadania); i un esforç legislatiu per evitar la irregularitat sobrevinguda d'immigrants.

Igualment, Càritas va oferir la possibilitat de replicar el seu programa Feina amb Cor, un model triangular pensat per a la gent que pateix pitjors condicions, basat en la intermediació i l'acompanyament social i laboral. Des de l'obertura d'aquest servei a finals del 2013, Càritas ha atès més de 5.000 persones de les quals gairebé 3.000 s'han inserit.

La precarietat segons Dorothy Day

Poverty and Precarity («Pobresa i precarietat») és el títol d'un assaig que la novaiorquesa Dorothy Day (1897-1980) va publicar el maig del 1952 al diari que ella mateixa va fundar, *The Catholic Worker*, una capçalera molt crítica amb les injustícies produïdes pel capitalisme. Aquesta activista social i anarquista cristiana és, doncs, la primera a fer servir la *precarietat* com a eina analítica que, en relació amb la pobresa, esdevé un punt de vista vàlid per tal d'ajudar les persones necessitades.

Day va viure l'esfondrament de l'economia nord-americana amb el crac borsari del 1929 i això la va portar a fundar una xarxa d'acollida d'indigents i persones empobrides, el *Catholic Worker*; a la pràctica tot un moviment de comunitats «compromeses amb la no-violència, la pobresa voluntària, l'oració i l'hospitalitat envers els sense-sostre, els immigrants, els malalts o els marginats», recorda la teòloga Teresa Forcades al llibre *Per amor a la justícia* (Viena Edicions, 2015). Aquest moviment continua vigent amb més de 200 comunitats.

«Les reformes laborals són un atemptat a la dignitat del treball i a la de Déu»

Juan Fernández de la Cueva, director del Departament de Pastoral Obrera de la CEE

Joan Andreu Parra

Aquest sacerdot de Madrid prové d'una família obrera d'un poble de la Manxa, ha estat missioner a Xile i consiliari de la GOAC, també ha tingut experiència com a delegat de Pastoral del Treball a l'arxidiòcesi de Madrid. Juan Fernández de la Cueva Martínez-Raposo dirigeix des del juny del 2015 el departament de Pastoral Obrera de la Conferència Episcopal Espanyola i amb ell dialoguem sobre els reptes del món del treball, la precarietat i la pastoral en aquest àmbit.

Vostè es ruboritza davant del fet que s'ha «normalitzat» oferir i demandar treball en condicions «vergonyoses i humiliants». Per què s'ha rebaixat tant el valor del treball?

Perquè el capitalisme ha aconseguit reduir el treball a un element més del mercat. En aquest no és vergonyós ni humiliant comprar els tomàquets més barats. Al contrari, seria ximple no fer-ho. Els tomàquets no tenen drets. Si els tracto malament no és una vergonya ni una humiliació. Si els tracto bé és per l'interès que em serviran per al meu guany màxim. El papa Francesc anomena aquest mecanisme la idolatria dels diners que produeix la cosificació, entre altres coses, de la feina.

Davant d'aquesta situació, quin és la proposta de l'Església?

L'Església diu que el més valuós en el treball és que el fa un ésser humà. Un treballador val més que tot l'or del món, deia Cardijn. Aquest valor no l'hi atorga l'empresa o el títol del treballador sinó que l'ha concedit Déu a tota persona que fa alguna cosa pels altres. Aquest valor no es compra al mercat depenent de les fluctuacions dels salaris. Igualar treball a feina remunerada és una profanació de la dignitat humana. A més, per sobre de la seva feina, «la persona floreix en el treball» —diu el papa Francesc—, fa la seva vida, és la forma comuna de cooperar amb Déu en la perfecció de la creació de Déu.

Què aporta la iniciativa Església per al Treball Digne?

Aquesta iniciativa vol embarcar pastoralment tota l'Església en aquesta direcció i ho ha aconseguit en més de 30 diòcesis espanyoles. L'objectiu principal és incloure a l'agenda dels polítics i a l'agenda pastoral de les diòcesis la presa de consciència de la dignitat de la feina. L'Església ha fet gestos públics per reclamar la dignitat del treball i denunciar les condicions laborals inhumanes, i ha convocat els cristians a vetlles, eucaristies, taules rodones... Tot per manifestar que lluitar per les condicions d'una feina digna, tal com les defineix Benet XVI a *Caritas in veritate*, 65, forma part de la missió de l'Església.

Conferència Episcopal Espanyola

Juan Fernández de la Cueva és el director del Departament de Pastoral Obrera, el bisbe responsable del qual és Antonio Algora.

L'Església té cap paraula a dir sobre les reformes laborals a Espanya?

Les dues reformes laborals del 2010 i del 2012 van en la mateixa direcció, tot i que una sigui del PP i l'altra del PSOE: retallar els drets laborals. Només que l'última els amplia. Una de les mostres més cridaneres és facilitar els motius d'acomiadament fins al punt que l'empresa té l'autorització per fer això si preveu pèrdues, tot i que no estiguin reflectides en el seu balanç. Aquestes reformes per Decret Llei no van en la direcció d'aconseguir unes condicions dignes de feina, contravenen els Convenis de l'OIT (Organització Internacional del Treball) i ignoren la Llei Orgànica de Llibertat Sindical; però sobretot són un atemptat a la dignitat del treball i a la de Déu, perquè una fàbrica supertècnica no val el que val un treballador, segons la Doctrina Social de l'Església.

Què diria als empresaris catòlics sobre l'ocupació que generen?

Prenc la mateixa postura que el papa Francesc en la trobada de la Siderúrgia d'Illva, a Gènova: el seu paper és imprescindible per donar dignitat al treball, ser empresari no és el mateix que ser especulador, ha de atorgar prioritat a les relacions de confiança abans que a les de competitivitat.

Històricament s'ha dit que l'Església havia perdut els obrers. Creu que aquesta distància s'ha reduït?

No, per diferents raons: els treba-

«El capitalisme ha aconseguit reduir el treball a un element més del mercat»

«L'Església diu que el més valuós en el treball és que el fa un ésser humà»

«Lluitar per les condicions d'un treball digne forma part de la missió de l'Església»

«L'empresari és imprescindible per atorgar dignitat al treball»

lladors han perdut molta força en la seva consciència de món obrer fins al punt que avui consideren un insult anomenar-los «obrers». Han perdut confiança que la unió fa la força i, a més, s'han quedat sense líders polítics o sindicals amb propostes alternatives de canvi, sempre amb algunes excepcions testimonials. Els líders, en general, han admès el sistema com un tsunami i, de fet, l'economia mana els polítics.

Pel que fa a la pastoral ordinària de l'Església, com la litúrgica, la catequètica, la social, la comunitària... no s'ha retallat la distància entre Església i món obrer, d'una manera semblant a allò dit sobre la societat civil.

Per on poden venir les solucions?

La causa i la pista de solució vindrà de revitalitzar la dimensió social de la fe com a terreny adobat per a l'encarnació en el món obrer. Si la dimensió social de la fe ocupés la importància de la dimensió litúrgica, o la dimensió catequètica i s'entrecreuessin entre elles, el treball no es valoraria com un apèndix en la moral de l'Església. Perquè la dimensió social de la fe és una opció cristològica, pertany al seguiment de Jesucrist.

Què vol dir evangelitzar el món obrer?

En el document de la Conferència Episcopal *La Pastoral Obrera de tota l'Església* s'afirma que existeix el món obrer tot i que ara tingui noves cares i s'hi defineix en què consisteix la seva evangelització. Fins i tot es marquen les línies d'acció, baixant a la tasca de tots els membres de la diòcesi, des del bisbe al darrer escolanet, passant pels consells pastorals parroquials. D'aquí neixen les delegacions o secretariats diocesans de Pastoral Obrera i el Departament de Pastoral Obrera dins de la CEAS.

lladors han perdut molta força en la seva consciència de món obrer fins al punt que avui consideren un insult anomenar-los «obrers». Han perdut confiança que la unió fa la força i, a més, s'han quedat sense líders polítics o sindicals amb propostes alternatives de canvi, sempre amb algunes excepcions